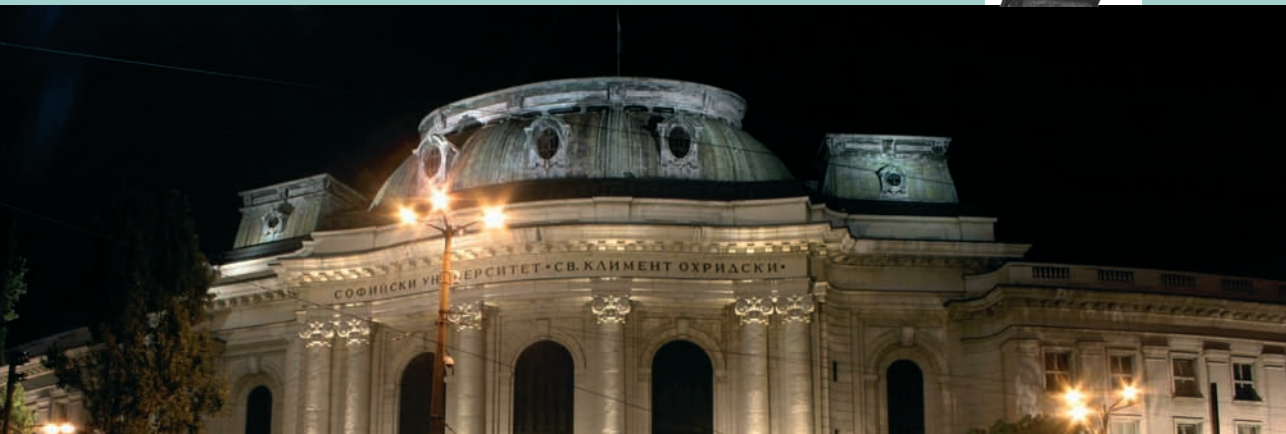

О РГАНИЗАЦИЯ И РЕФОРМА НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ В БЪЛГАРИЯ

Фондация Образователно Сътрудничество

КАКВО ДА СЕ НАПРАВИ...

Какво да се направи, за да функционира по-добре съдебната власт, се оказва един от най-важните и най-трудните държавни въпроси на България в последните години. Важен, защото хем очевидно и отдавна имаме проблеми с престъпност, корупция и недобро правосъдие, хем приемането ни в Европейския съюз (ЕС) зависеше от това, ще успеем ли да се справим. И труден, защото... за сега не успяваме да му

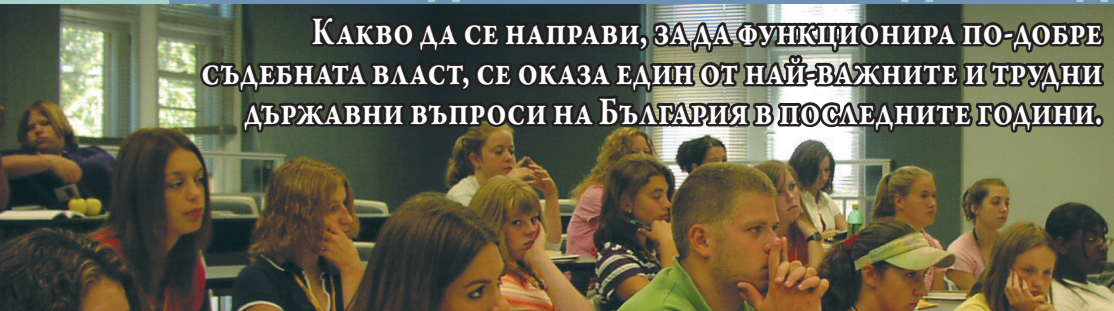

отговорим до край.

За да можем наистина да искаме от съдебната власт да си върши работата както трябва, е необходимо самите ние **да я познаваме.**

И така: устройството на независимата съдебна власт е заложено в Конституцията на Република България и доразвито в Закона за съдебната власт.

КАКВО ДА СЕ НАПРАВИ, ЗА ДА ФУНКЦИОНИРА ПО-ДОБРЕ СЪДЕБНАТА ВЛАСТ, СЕ ОКАЗА ЕДИН ОТ НАЙ-ВАЖНИТЕ И ТРУДНИ ДЪРЖАВНИ ВЪПРОСИ НА БЪЛГАРИЯ В ПОСЛЕДНИТЕ ГОДИНИ.

Според тях съдебната власт е независима и защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата. При осъществяване на своите функции съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите се подчиняват само на закона.

Глава VI на Конституцията определя, че **съдебната власт** се осъществява от органите на *съда, прокуратурата и следствието*. И именно тук бяха някои от най-големите спорове – дали прокуратурата да излезе извън съдебната власт, дали следствието да се закрие – но за да се направят такива промени, трябваше да се свиква специален парламент – Велико народно събрание. Това обаче се оказа и политически, и практически невъзможно – просто нямаше време... Пък и по света има различни успешни модели – във Франция разследват съдия-следователи, в САЩ главен прокурор е министърът на правосъдието, в Англия и Германия основната работа се върши от полицията...

Впрочем подобна идея намери уредба и у нас – беше създадена фигурата на **дознателя** – служител на полицията (т.е. на изпълнителната, а не на съдебната власт), който осъществява разследването по почти всички дела, освен онези няколко процента, които останаха в компетентността на следователите. Така полицията се оказа претрупана с работа, част от но-

воначалените дознатели не успяха бързо да се справят с много трудната задача – и нито разкриваемостта на престъпленията, нито годността на събраните доказателства се повиши забележимо... Днес усилено се обсъжда идеята на Главния прокурор следствието да мине на подчинение на прокуратурата, за да се повиши ефикасността на неговата работа, а за дознателите се предлагат допълнителни механизми за подобряване на качеството на работата им.

Съдилищата у нас правораздават на три инстанции: като първа инстанция действат районните, военните, новите административни и по някои въпроси – окръжните съдилища; техните решения се обжалват пред окръжните или апелативните съдилища, а пък техните – в зависимост от материята – пред Върховния касационен съд или Върховния административен съд.

Всеки гражданин има право на достъп до съд – и това е едно от най-основните права, гарантирани от Конституцията и от самата идея на модерната демокрация.

Република България е правова държава, която се управлява според Конституцията и законите на страната, а всички граждани са равни пред закона. Това равенство се проявява и пред съда, натоварен и да го гарантира – съдилищата осигуряват равенство и условия за

ОРГАНИЗАЦИЯ И РЕФОРМА НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ В

БЪЛГАРИЯ

сстезателност на страни-
те в съдебния процес – в
рамките на едно съдебно
производство всички са
равни пред съда (напр.
прокурорът и обвиняеми-
ят в наказателните дела
или ищецът и ответникът
в гражданските) и реше-
нието му зависи само от
представените доказа-
телства и свободната им
преценка по съвест.

Никой не може да
бъде принуждаван да се
признае за виновен, нито
да бъде осъден само въз
основа на неговото само-
признание. Обвиняемият
се смята за невинен до
установяване на про-
тивното с влязла в сила
присъда. Не се допускат
ограничения на правата
на обвиняемия, надхвър-
лящи необходимото за
осъществяване на право-
съдието. Всеки има право
на адвокатска защита от
момента на задържането
му или привличането му
като обвиняем – и ефикас-
ното упражняване на това
право е особено важно

изискване на съвременна-
та законност! Правото на
защита е гарантирано във
всички стадии на съдеб-
ния процес.

По някои дела съдиите
се подпомагат от съдебни
заседатели (обикновени
граждани, които участват
във взимането на реше-
нието от съдебния състав
под ръководството на
съдията). Истината е, че
съдилищата се претрупани
от работа, според мнози-
на броят на съдиите не е
достатъчен. Но същото се
твърди и за дознателите, а
и за прокурорите.

Към всеки съд действа
и **прокуратура**, начело с
Върховна административ-
на и Върховна касационна
прокуратура, ръководени
от Главен прокурор. Глав-
ният прокурор осъщест-
вява надзор за законност и
методическо ръководство
върху дейността на всички
прокурори. Прокурорът
следи за спазването на
законността, като сам осъ-
ществява или ръководи
разследвания, привлича

към отговорност лицата,
които са извършили прес-
тъпления, и поддържа
пред съда обвинението по
наказателни дела от общ
характер и контролира
изпълнението на наказа-
нията, наложени от съда.
Прокурорът може да иска
отмяна на незаконосъо-
бразни актове; а понякога
и да участва в граждански
и административни дела.
Всеки гражданин може
неограничено да сезира
(да уведомява) прокурату-
рата за всяко нарушение,
независимо дали го засяга
лично или не. Можем
без излишно чувство на
досада да се споменем, че
например в САЩ, Герма-
ния и редица други най-
високо развити страни,
законността се крепи най-
вече на непоколебимата
склонност на гражданите
да сигнализират на поли-
цията или прокуратурата
за установени от тях прес-
тъпления или нарушения
– наистина дори когато
изобщо не ги засягат
лично. Просто защото

ВСИЧКИ СА РАВНИ ПРЕД СЪДА

осъзнават, че „общият интерес е мой най-важен личен интерес“ ...

Цялата съдебна система се управлява от **Висш съдебен съвет**, състоящ се от 25 съдии, прокурори, следователи и експерти, избрани от Народното събрание, чиято работа се ръководи от Министъра на правосъдието. Разбира се, той не правораздава (нито гледа дела, нито пък може да отменя съдебни решения или присъди), а управлява самостоятелния бюджет на съдебната власт и взема решения относно организирането и функционирането на органите ѝ.

В последните три години българската конституция на два пъти беше променяна заради реформите в съдебната власт. Отначало се смяташе, че съдебната власт е **прекалено независима** и поради това не може да ѝ се окаже въздействие за по бърза и качествена работа. Въведени бяха сменяемост и мандатност на ръководителите на отделните звена, случайно начало при разпределението на делата между съдиите и други промени. Иmunитетът на съдиите, прокурорите и следователите бе сведен до минимум. На министъра на правосъдието се дадоха значителни контролни правомощия.

По-късно беше преценено, че съдебната власт е станала **много... зависима** и се наложиха поправки на поправките. И в единия, в другия случай на практика съществена промяна не се забеляза...

Може би защото наистина е нужно време. Пък и едва ли има чак толкова основания да се твърди, че проблемите в съдебната власт са по-големи, отколкото

другаде – според статистиката разкриваемостта на престъпленията у нас е над средната за Европа, продължителността на делата също около средната, само общественото неодобрение на правосъдната система е по-голямо.

Което може би означава от една страна, че като истински европейци искаме повече ред и законност, а от друга – че не сме осъзнали решаващото значение на собствения ни принос, за да ги има наистина!

А можем!

Настоящата брошура
СЕ ПУБЛИКУВА С ПОДКРЕПАТА НА

Ambassade van het

Koninkrijk der Nederlanden

Посолството на Кралство Холандия
ПО ПРОГРАМА „МАЛКИ ПРОЕКТИ НА
Посолството“ (МАТРА КАП).